

Nr 22

Utlåtande i anledning av väckt motion om abonnemang för offentliga myndigheter och organ på tidningar och tidskrifter.

I en inom första kammaren väckt och till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion I: 339 av herr *Hernelius* och fröken *Mattsson* anhålles, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte låta utreda frågan om anvisning av medel till offentliga myndigheter och organ för abonnemang på tidningar och tidskrifter.

I motionen anföres att många undervisningsanstalter, bibliotek, arkiv, sjukhus, ålderdomshem, polismyndigheter och andra offentliga institutioner erhåller tidningar och tidskrifter gratis eller till starkt reducerade priser. Ett sätt att förbättra pressens ekonomiska läge vore att låta stat och kommun betala tidningsföretagen fullt ut för de tidningsexemplar, som olika offentliga myndigheter och organ abonnerar på.

Motionärerna framhåller vidare att 1964 års riksdag i anledning av väckt motion om försöksverksamhet med tidningsstudier som undervisningsämne på det nya gymnasiet underströk betydelsen av systematiska tidningsstudier för ungdomar och sade sig gärna se att den pågående försöksverksamheten med tidningar som hjälpmedel i undervisningen utvidgades.

Mot nu angivna bakgrund anser motionärerna det högst angeläget att offentliga myndigheter och organ skyndsamt anvisas medel för abonnemang på erforderliga tidningar och tidskrifter. Särskilt understrykes vikten av att medel ställs till förfogande för inköp av tidningar till skolorna.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från riksrevisionsverket, statskontoret och Svenska Tidningsutgivareföreningen.

Riksrevisionsverket anför bl. a.

De av motionärerna påtalade förhållandena kan enligt riksrevisionsverkets mening förmodas i allmänhet ha sin grund i affärsmässiga överväganden. Tidningsföretagen torde bl. a. räkna med att en spridning av publikationerna till sådana av allmänheten besökta institutioner, som anges i motionen, kan ge en reklameffekt, varigenom försäljningen av publikationerna stimuleras och deras värde som annonsorgan ökas. Huvudmännen för institutionerna får antagas för sin del finna det naturligt att utnyttja de möjligheter till rabatter och erhållande av gratisexemplar, som erbjuds på grund av den nämnda bedömningen från företagets sida. Det synes vidare naturligt att utgå från att den nedsättning av priset för en publikation, som medges, ofta är motiverad av storleken av det antal exemplar av publikationen,

på vilket den offentlige huvudmannen prenumererar. I sådana fall är fråga om en helt vanlig kvantitetsrabatt av det slag, som allmänt tillämpas i affärslivet. Att dylika rabatter även bör kunna beviljas, därest för skolväsendets vidkommande framdeles blir fråga om ökad prenumeration på tidningar och tidskrifter, till följd av att sådana skall begagnas i undervisningen, synes från affärsmässiga utgångspunkter naturligt.

Att i enlighet med motionärernas förslag undantaga de offentliga institutionerna från möjligheten att erhålla prisnedsättning på tidningar och tidskrifter, ehuru rådande förhållanden synes ge vid handen, att en normal affärsmässig bedömning ofta bör föranleda rabatter, torde vara ägnat att inge allvarliga betänkligheter av principiell art. Härtill kommer, att den ekonomiska betydelsen för varje särskilt tidningsföretag av ett avskaffande av ifrågavarande rabatter och gratisexemplar kan antagas vara ganska ringa och ingalunda tillräcklig för att uppväga de angivna betänkligheterna.

Det kan tilläggas, att offentliga institutioner ingalunda torde vara ensamma om att komma i åtnjutande av rabatter på tidningar och tidskrifter. Sådana torde ges även åt enskilda företag och organisationer.

Från de synpunkter riksrevisionsverket har att företräda finner sig ämbetsverket för statsverkets del böra förorda, att vid prenumeration på tidningar och tidskrifter även i fortsättningen anlägges samma ekonomiska betraktelsesätt som vid anskaffning av andra varor och tjänster.

Med åberopande av vad sålunda anförts får riksrevisionsverket som sin mening uttala, att motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Statskontoret, som allenast yttrat sig över motionen i vad rör statsförvaltningen, anför bl. a.

Anledningen till att statliga myndigheter abonnerar på publikationer av nämnt slag bör vara — och är säkerligen också i de flesta fall — att behov av information om händelser, åsiktyttringar m. m. på lokal- och riksplanet bedömts föreligga inom myndigheten. Det framstår enligt statskontorets mening såsom värdefullt att möjlighet till sådan information förefinns. Frågan om vilka publikationer som därvid bör anskaffas kan endast avgöras av den enskilda myndigheten.

Vad sedan gäller möjligheten för statliga myndigheter att abonnera på tidningar och tidskrifter av intresse för deras verksamhet, synes förhållandet generellt vara, att så kan ske genom utnyttjande av tilldelat omkostnadsanslag. Något behov av att utreda denna fråga synes sålunda inte föreligga.

I fråga om rabatter vid abonnemang av tidningar och tidskrifter må följande anföras. Det åligger statliga myndigheter tillse att vid betalning till följd av upphandling staten i förekommande fall får tillgodonjuta den kassarabatt, som kan komma i fråga. I det fall myndighet erbjudits abonnemang till reducerat pris eller gratis, synes ha förfarits i enlighet med den uppfattning, som legat till grund för nämnda bestämmelse. Det framstår därför som mindre lämpligt att införa en bestämmelse med innehåll att rabatter inte må förekomma vid abonnemang på tidningar och tidskrifter.

Det synes sannolikt, att utgivarna själva i viss utsträckning önskar utnyttja rabatter som ett incitament för myndigheterna att anskaffa tidningar och tidskrifter. En sådan strävan kan förestavas av en önskan att sprida kännedom om i dessa framförda åsikter. Sådana erbjudanden kan även vara betingade av rent kommersiella skäl.

Det torde slutligen framstå som önskvärt att eventuella ekonomiska stödåtgärder till pressen redovisas på ett öppet och entydigt sätt.

Med hänvisning till anförda synpunkter finner statskontoret att för statsförvaltningens del skäl ej förefinns att utreda frågan om anvisning av medel till offentliga myndigheter och organ för abonnemang på tidningar och tidskrifter.

Tidningsutgivareföreningen (TU) anför bl. a.

Genom en nyligen genomförd enkät hos föreningens medlemsföretag har konstaterats att ett mycket betydande antal undervisningsanstalter, bibliotek, sjukhus, myndigheter och andra offentliga organ erhåller dagstidningar gratis eller med varierande rabatter. Enligt det ovannämnda enkätmaterjalet, som inkommit från företag representerande 55 % av dagstidningsupplagan, uppgår gratisabonnemangen till drygt 6 000 ex. och de rabatterade abonnemangen till drygt 4 000 ex. Kostnaden härför har uppskattats till 500 000 kr. resp. 140 000 kr. I förhållande till den totala dagstidningsupplagan skulle kostnaden bli ca 1 200 000 kr. Beträffande tidskrifter synes rabatterade abonnemang inte förekomma i någon större omfattning.

Med hänsyn till de ekonomiska svårigheter, som många tidningsföretag i dag kämpar med, är det enligt TU:s mening inte rimligt att stat och kommun skall erhålla tidningar utan att betala ordinarie abonnemangspris. Föreningen vill därför varmt tillstyrka motionärernas förslag om en skyndsamt utredning av frågan om anvisning av medel till offentliga myndigheter och organ för abonnemang på tidningar.

Utskottet

I förevarande motion hemställes om skyndsamt utredning av frågan om anvisning av medel till offentliga myndigheter och organ för abonnemang på tidningar och tidskrifter. I motiveringen framföres tillika förslag om att förbättra pressens ekonomiska ställning genom att låta stat och kommun betala tidningsföretagen fullt ut för de tidningsexemplar, som olika myndigheter och organ abonnerar på.

Enligt utskottets mening kan det vara av intresse att statliga och kommunala myndigheter abonnerar på tidningar och tidskrifter, icke minst för att tillgodose myndighetens behov av information om timade händelser och åsiktsyttringar i den allmänna debatten inom myndighetens verksamhetsområde. Av olika skäl är det också naturligt att i undervisningsanstalter, bibliotek, sjukhus, ålderdomshem och liknande inrättningar finnes ett antal publikationer av varierande slag.

I fråga om rabatter vid dylika abonnemang synes för de statliga myndigheternas vidkommande böra gälla att de i analogi med upphandlingskungörelsens bestämmelser skall tillämpa affärsmässiga principer genom att tillse att staten får åtnjuta den rabatt som kan komma i fråga. Också för offentliga institutioner av icke statlig karaktär synes det naturligt att institutionens intresse tillgodoses på det sätt möjligheterna till rabatt utnyttjas.

Att å andra sidan tidningsföretagen lämnar rabatter eller gratisexemplar i den utsträckning som nu sker kan ha sin grund i affärsmässiga överväganden eller vara förestavat av en önskan att sprida kännedom om i publikationen framförda åsikter. Icke sällan torde det vara fråga om helt vanliga kvantitetsrabatter av det slag som allmänt tillämpas i affärlivet.

Mot bakgrunden av nu anförda förhållanden synes de offentliga institutionerna böra ha samma möjligheter att erhålla prisnedsättningar i nu ifrågasvarande hänseenden som företaget och enskilda.

I fråga om de statliga organen synes jämväl böra gälla att myndigheten själv får avgöra vilka publikationer som är av intresse för och bör finnas inom verket och som verket således är berett att bestrida ur tilldelat omkostnadsanslag. Något behov av att i enlighet med motionsyrkandet utreda frågan om särskild medelsanvisning synes därför inte föreligga. Beträffande de icke statliga organen ankommer det icke på riksdagen att taga ställning till motionärernas hemställan.

Motionärernas förslag dikteras av önskemål att förbättra pressens ekonomiska ställning. I anledning härav vill utskottet härutöver framhålla att förslag till åtgärder i sådant syfte kommer att av årets riksdag behandlas i ett samlat sammanhang, sedan konstitutionsutskottet i anledning av ett flertal olika motioner beslutat hemställa om utredning av bl. a. möjligheterna att förbättra dagspressens ekonomiska villkor.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att motion I: 339 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 mars 1966

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Enarsson, Hellebladh, Svanström*, Hedlund, Nyman*, Axel Kristiansson, Helge Karlsson*, Kilsmo, Torsten Hansson* och Blomquist*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Hamrin i Kalmar, Svensson i Kungälv, Dickson, Lundmark*, Haglund, Wikner, Nilsson i Båstekille*, Johansson i Växjö, Andersson i Örebro* och Josefson i Arrie.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.